

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)

της 23ης Νοεμβρίου 2016*

«Προδικαστική παραπομπή — Ενημέρωση και προστασία των καταναλωτών — Κανονισμός (ΕΚ) 1924/2006 — Ισχυρισμοί επί θεμάτων διατροφής και υγείας που διατυπώνονται για τα τρόφιμα — Μεταβατικά μέτρα — Άρθρο 28, παράγραφος 2 — Προϊόντα φέροντα εμπορικά σήματα ή εμπορικές ονομασίες που υπήρχαν πριν από την 1η Ιανουαρίου 2005 — “Ανθοϊάματα του Bach” — Σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης RESCUE — Προϊόντα που διατέθηκαν στην αγορά ως φάρμακα πριν από την 1η Ιανουαρίου 2005 και ως τρόφιμα μετά την ημερομηνία αυτή»

Στην υπόθεση C-177/15,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Bundesgerichtshof (ομοσπονδιακό δικαστήριο, Γερμανία) με απόφαση της 12ης Μαρτίου 2015, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 21 Απριλίου 2015, στο πλαίσιο της δίκης

Nelsons GmbH

κατά

Ayonnax Nutripharm GmbH,

Bachblütentreff Ltd,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους L. Bay Larsen, πρόεδρο τμήματος, M. Βηλαρά, J. Malenovský, M. Safjan (εισηγητή) και D. Šváby, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Bobek

γραμματέας: M. Aleksejev, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ’ ακροατηρίου συζητήσεως της 6ης Απριλίου 2016,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η Nelsons GmbH, εκπροσωπούμενη από τους T. Salomon, B. Goebel και C. Alpers, Rechtsanwälte,
- οι Ayonnax Nutripharm GmbH και Bachblütentreff Ltd, εκπροσωπούμενες από την B. Ackermann, Rechtsanwältin,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

- η Ελληνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις Α. Δημητρακοπούλου, Κ. Καραβασίλη, Π. Παρασκευοπούλου, Κ. Νασσοπούλου και Σ. Λέκκου,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την S. Grünheid,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 22ας Ιουνίου 2016,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 4, παράγραφος 3, του άρθρου 5, παράγραφος 1, στοιχείο α', του άρθρου 6, παράγραφος 1, του άρθρου 10, παράγραφος 3, καθώς και του άρθρου 28, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΚ) 1924/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με τους ισχυρισμούς επί θεμάτων διατροφής και υγείας που διατυπώνονται για τα τρόφιμα (ΕΕ 2006, L 404, σ. 9, και διορθωτικό ΕΕ 2007, L 12, σ. 3), όπως έχει τροποποιηθεί με τον κανονισμό (ΕΚ) 107/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Ιανουαρίου 2008 (ΕΕ 2008, L 39, σ. 8) (στο εξής: κανονισμός 1924/2006).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της Nelsons GmbH και των Ayonphax Nutripharm GmbH, εταιρίας με έδρα στη Γερμανία, και Bachblütentreff Ltd, εταιρίας με έδρα στο Ηνωμένο Βασίλειο, όσον αφορά παρασκευάσματα με βάση τα άνθη, τα οποία διαθέτει στην αγορά η Nelsons με το σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης RESCUE.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Ο κανονισμός (ΕΚ) 178/2002

- 3 Το άρθρο 2 του κανονισμού (ΕΚ) 178/2002 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 28ης Ιανουαρίου 2002, για τον καθορισμό των γενικών αρχών και απαιτήσεων της νομοθεσίας για τα τρόφιμα, για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Αρχής για την Ασφάλεια των Τροφίμων και τον καθορισμό διαδικασιών σε θέματα ασφαλείας των τροφίμων (ΕΕ 2002, L 31, σ. 1), με τίτλο «Ορισμός των “τροφίμων”», προβλέπει:

«Για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού, ως “τρόφιμα” (ή “είδη διατροφής”) νοούνται ουσίες ή προϊόντα, είτε αυτά έχουν υποστεί πλήρη ή μερική επεξεργασία είτε όχι, τα οποία προορίζονται για βρώση από τον άνθρωπο ή αναμένεται ευλόγως ότι θα χρησιμεύσουν για τον σκοπό αυτόν.

Στα “τρόφιμα” περιλαμβάνονται ποτά, τσίχλες και οποιαδήποτε ουσία, περιλαμβανομένου του νερού, η οποία ενσωματώνεται σκόπιμα στα τρόφιμα στη διάρκεια της παραγωγής, της παρασκευής ή της επεξεργασίας τους. [...]

Στα “τρόφιμα” δεν περιλαμβάνονται τα ακόλουθα:

[...]

δ) φαρμακευτικά προϊόντα κατά την έννοια των οδηγιών 65/65/ΕΟΚ [του Συμβουλίου, της 26ης Ιανουαρίου 1965, περί της προσεγγίσεως των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων σχετικά με τα φαρμακευτικά ιδιοσκευάσματα (ΕΕ ειδ. έκδ. 13/001, σ. 25)] και 92/73/ΕΟΚ [του Συμβουλίου, της 22ας Σεπτεμβρίου 1992, για τη διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής των οδηγιών 65/65/ΕΟΚ και 75/319/ΕΟΚ περί της προσέγγισης των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων για τα φάρμακα και τη θέσπιση συμπληρωματικών διατάξεων για τα ομοιοπαθητικά φάρμακα (ΕΕ 1992, L 297, σ. 8)].

[...]».

Ο κανονισμός 1924/2006

4 Κατά τις αιτιολογικές σκέψεις 1 και 4 του κανονισμού 1924/2006:

«(1) Στην [Ενωση] ο αριθμός των τροφίμων που επισημαίνονται και διαφημίζονται με ισχυρισμούς επί θεμάτων διατροφής και υγείας αυξάνεται συνεχώς. Προκειμένου να εξασφαλιστεί υψηλού επιπέδου προστασία των καταναλωτών και να διευκολυνθεί η επιλογή τους, τα προϊόντα, συμπεριλαμβανομένων των εισαγόμενων, που διατίθενται στην αγορά θα πρέπει να είναι ασφαλή και να φέρουν επαρκή επισήμανση. Η ποικίλη και ισορροπημένη διατροφή είναι αναγκαία προϋπόθεση για την καλή υγεία και τα επιμέρους προϊόντα έχουν σχετική μόνον σημασία στο πλαίσιο της συνολικής διαίτας.

[...]

(4) Ο παρών κανονισμός θα πρέπει να εφαρμόζεται σε όλους τους ισχυρισμούς επί θεμάτων διατροφής και υγείας οι οποίοι διατυπώνονται σε εμπορικές ανακοινώσεις, συμπεριλαμβανομένης της γενικής διαφήμισης των τροφίμων και των διαφημιστικών εκστρατειών, όπως εκείνων που υποστηρίζουν εν όλω ή εν μέρει οι δημόσιες αρχές. Δεν θα πρέπει να εφαρμόζεται σε ισχυρισμούς οι οποίοι διατυπώνονται σε μη εμπορικές ανακοινώσεις, όπως στις κατευθυντήριες γραμμές ή στις συμβουλές για τη διατροφή τις οποίες εκδίδουν αρχές και φορείς δημόσιας υγείας, ούτε στις μη εμπορικές ανακοινώσεις και πληροφορίες στον τύπο και σε επιστημονικά δημοσιεύματα. Ο παρών κανονισμός θα πρέπει να εφαρμόζεται επίσης στα εμπορικά σήματα και στις λοιπές εμπορικές ονομασίες που μπορούν να ερμηνευθούν ως ισχυρισμοί επί θεμάτων διατροφής ή υγείας.»

5 Το άρθρο 1 του ως άνω κανονισμού, που φέρει τον τίτλο «Αντικείμενο και πεδίο εφαρμογής», ορίζει τα εξής:

«1. Ο παρών κανονισμός αποσκοπεί στην εναρμόνιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών που έχουν σχέση με τη χρήση των ισχυρισμών επί θεμάτων διατροφής και υγείας που διατυπώνονται για τα τρόφιμα ώστε να εξασφαλισθεί η αποτελεσματική λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και η παροχή υψηλού επιπέδου προστασίας του καταναλωτή.

2. Ο παρών κανονισμός εφαρμόζεται στους ισχυρισμούς επί θεμάτων διατροφής και υγείας οι οποίοι διατυπώνονται στις εμπορικές ανακοινώσεις, είτε στην επισήμανση, είτε την παρουσίαση ή τη διαφήμιση των τροφίμων που διατίθενται ως έχουν στον τελικό καταναλωτή.

[...]

3. Εμπορικό σήμα, εμπορική ονομασία ή άλλη προσελκυστική ονομασία, που εμφανίζεται στην επισήμανση, την παρουσίαση ή τη διαφήμιση τροφίμου και μπορεί να εκλαμβάνεται ως ισχυρισμός επί θεμάτων διατροφής ή υγείας δύναται να χρησιμοποιείται χωρίς να υπόκειται στις διαδικασίες έγκρισης

του παρόντος κανονισμού, εφόσον συνοδεύεται κατά την επισήμανση, παρουσίαση ή διαφήμισή του από σχετικό ισχυρισμό επί θεμάτων διατροφής ή υγείας ο οποίος είναι σύμφωνος προς τον παρόντα κανονισμό.

[...]»

- 6 Το άρθρο 2 του εν λόγω κανονισμού, που φέρει τον τίτλο «Ορισμοί», προβλέπει τα εξής:

«1. Για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού:

- α) ισχύουν οι ορισμοί των εννοιών “τρόφιμα”, “υπεύθυνος επιχείρησης τροφίμων”, “διάθεση στην αγορά”, και “τελικός καταναλωτής” που περιέχονται στο άρθρο 2 και στο άρθρο 3, παράγραφοι 3, 8 και 18, του κανονισμού [178/2002].

[...]

2. Επίσης, ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί:

- 1) “ισχυρισμός”: κάθε μήνυμα ή απεικόνιση, η οποία δεν είναι υποχρεωτική σύμφωνα με την κοινοτική ή εθνική νομοθεσία, συμπεριλαμβανομένης τυχόν εικαστικής, γραφικής ή συμβολικής απεικόνισης, υπό οποιαδήποτε μορφή, η οποία δηλώνει, υπονοεί ή οδηγεί στο συμπέρασμα ότι το τρόφιμο έχει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά,

[...]

- 5) “ισχυρισμός επί θεμάτων υγείας”: κάθε ισχυρισμός που δηλώνει, υπονοεί ή οδηγεί στο συμπέρασμα ότι υπάρχει σχέση μεταξύ κατηγορίας τροφίμων, τροφίμου ή συστατικού του και της υγείας,

[...]».

- 7 Το άρθρο 4 του ίδιου κανονισμού, με τίτλο «Προϋποθέσεις για τη χρήση των ισχυρισμών επί θεμάτων διατροφής και υγείας», ορίζει, στην παράγραφο 3:

«Τα ποτά με περιεκτικότητα σε αιθανόλη άνω του 1,2 % κατ' όγκο δεν φέρουν ισχυρισμούς επί θεμάτων υγείας.

[...]»

- 8 Το άρθρο 5 του κανονισμού 1924/2006, με τίτλο «Γενικοί όροι», περιλαμβάνει την παράγραφο 1, η οποία έχει ως εξής:

«Η χρήση ισχυρισμών επί θεμάτων διατροφής και υγείας επιτρέπεται μόνον εάν πληρούνται οι ακόλουθοι όροι:

- α) η παρουσία, η απουσία ή η μειωμένη περιεκτικότητα, σε τρόφιμο ή κατηγορία τροφίμων, της θρεπτικής ή άλλης ουσίας για την οποία γίνεται ο ισχυρισμός έχει αποδεδειγμένα ευεργετικό θρεπτικό ή φυσιολογικό αποτέλεσμα, σύμφωνα με γενικώς αποδεκτά επιστημονικά στοιχεία,

β) η θρεπτική ή άλλη ουσία για την οποία γίνεται ο ισχυρισμός:

- i) περιέχεται στο τελικό προϊόν σε σημαντική ποσότητα όπως ορίζεται στην [...] νομοθεσία [της Ένωσης] ή, όπου δεν υπάρχουν τέτοιοι κανόνες, σε ποσότητα που θα επιφέρει το θρεπτικό ή φυσιολογικό αποτέλεσμα που δηλώνει ο ισχυρισμός σύμφωνα με γενικώς αποδεκτά επιστημονικά στοιχεία· [...]

[...]».

- 9 Το άρθρο 6 του κανονισμού αυτού, με τίτλο «Επιστημονική τεκμηρίωση των ισχυρισμών», ορίζει, στην παράγραφο 1:

«Οι ισχυρισμοί επί θεμάτων διατροφής και υγείας βασίζονται και τεκμηριώνονται από γενικώς αποδεκτά επιστημονικά στοιχεία.»

- 10 Το άρθρο 10 του εν λόγω κανονισμού, σχετικά με τους ισχυρισμούς επί θεμάτων υγείας και με τίτλο «Ειδικοί όροι», ορίζει στις παραγράφους του 1 και 3:

«1. Οι ισχυρισμοί επί θεμάτων υγείας απαγορεύονται, εκτός εάν συνάδουν προς τις γενικές απαιτήσεις του Κεφαλαίου II και τις ειδικές απαιτήσεις του παρόντος Κεφαλαίου και έχουν εγκριθεί σύμφωνα με τον παρόντα κανονισμό και περιλαμβάνονται στους καταλόγους εγκεκριμένων ισχυρισμών που προβλέπονται στα άρθρα 13 και 14.

[...]

3. Η μνεία γενικών, μη προσδιοριζόμενων, ευεργετικών αποτελεσμάτων της θρεπτικής ουσίας ή του τροφίμου στο σύνολο της υγείας ή στην ευεξία ως αποτέλεσμα καλής υγείας είναι δυνατή μόνον εάν συνοδεύεται από συγκεκριμένο ισχυρισμό επί θεμάτων υγείας, ο οποίος περιλαμβάνεται στους καταλόγους των άρθρων 13 ή 14.»

- 11 Το άρθρο 28 του ίδιου κανονισμού, με τίτλο «Μεταβατικά μέτρα», προβλέπει, στην παράγραφο 2:

«Τα προϊόντα που φέρουν εμπορικά σήματα ή εμπορικές ονομασίες που υπήρχαν πριν από την 1η Ιανουαρίου 2005 και δεν είναι σύμφωνα με τον παρόντα κανονισμό μπορούν να διατίθενται στην αγορά μέχρι τις 19 Ιανουαρίου 2022, χρονικό σημείο μετά το οποίο εφαρμόζονται οι διατάξεις του παρόντος κανονισμού.»

Το γερμανικό δίκαιο

- 12 Κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, του Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb (νόμου περί αθέμιτου ανταγωνισμού), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο της διαφοράς της κύριας δίκης (BGBl. 2010 I, σ. 254, στο εξής: UWG):

«Απαγορεύονται οι αθέμιτες εμπορικές πρακτικές, εφόσον είναι ικανές να επηρεάσουν κατά τρόπο αισθητό τα συμφέροντα των ανταγωνιστών, των καταναλωτών ή όσων άλλων δραστηριοποιούνται στην αγορά.»

- 13 Το άρθρο 4 του UWG προβλέπει:

«Παραδείγματα αθέμιτων εμπορικών πρακτικών

Κατά τρόπο αθέμιτο ενεργεί ιδίως όποιος:

[...]

11. παραβαίνει διάταξη του νόμου η οποία έχει ως σκοπό, μεταξύ άλλων, να ρυθμίσει τη συναλλακτική συμπεριφορά προς το συμφέρον των συναλλασσομένων στη σχετική αγορά.»

14 Το άρθρο 8, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του UWG ορίζει:

«Όποιος προβαίνει σε αθέμιτη εμπορική πράξη κατά την έννοια των άρθρων 3 και 7 δύναται να εναχθεί προς άρση της προσβολής ή, σε περίπτωση κινδύνου επαναλήψεως της στο μέλλον, προς παράλειψη της προσβολής.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

15 Η Nelsons διαθέτει στη γερμανική αγορά μέσω φαρμακείων παρασκευάσματα με βάση τα άνθη, τα λεγόμενα «ανθοϊάματα του Bach». Σε αυτά περιλαμβάνονται τα προϊόντα που είναι γνωστά με την ονομασία «RESCUE», τα οποία φέρουν την ένδειξη «οινοπνευματώδη ποτά» και έχουν περιεκτικότητα σε αιθανόλη 27 % κατ' όγκο.

16 Τα παρασκευάσματα αυτά πωλούνται σε συσκευασίες χωρητικότητας 10 ή 20 ml και υπό τη μορφή σπρέι (στο εξής: επίμαχα στην κύρια δίκη παρασκευάσματα). Στη συσκευασία τους αναγράφεται η συνιστώμενη δοσολογία, η οποία είναι αντιστοίχως:

«ORIGINAL RESCUE TROPFEN [ΓΝΗΣΙΕΣ ΣΤΑΓΟΝΕΣ RESCUE]

τέσσερις σταγόνες του υγρού αραιωμένες σε ένα ποτήρι νερό, που λαμβάνονται καθ' όλη τη διάρκεια της μέρας, ή, εάν κριθεί απαραίτητο, τέσσερις σταγόνες αδιάλυτες.»

και

«RESCUE NIGHT SPRAY [ΣΠΡΕΙ ΝΥΚΤΟΣ RESCUE]

δύο ψεκασμοί πάνω στη γλώσσα.»

17 Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι, πριν από την 1η Ιανουαρίου 2005, η Nelsons διέθετε στη γερμανική αγορά τα επίμαχα στην κύρια δίκη παρασκευάσματα ως φάρμακα με το σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης RESCUE, το οποίο είχε καταχωριστεί για φάρμακα. Το 2007, η Nelsons είχε επίσης καταχωρίσει το RESCUE ως σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τρόφιμα.

18 Εξάλλου, όπως προκύπτει από τη δικογραφία που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο, με απόφαση της 21ης Φεβρουαρίου 2008, το Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (εφετείο Αμβούργου, Γερμανία) έκρινε ότι τα παρασκευάσματα με βάση «ανθοϊάματα του Bach» δεν συνιστούσαν φάρμακα, αλλά τρόφιμα. Κατόπιν της αποφάσεως αυτής, η Nelsons, η οποία δεν ήταν διάδικος στην υπόθεση εκείνη, άρχισε να διαθέτει στη γερμανική αγορά, τα επίμαχα στην κύρια δίκη παρασκευάσματα χωρίς να τα μεταβάλει, αλλά πωλώντας τα πλέον ως τρόφιμα και όχι ως φάρμακα.

19 Οι Ayonpharm και Bachblütentreff, οι οποίες διαθέτουν επίσης στη γερμανική αγορά παρασκευάσματα με βάση «ανθοϊάματα του Bach», άσκησαν αγωγή ενώπιον του Landgericht München I (πρωτοδικείου της πρώτης περιφέρειας του Μονάχου, Γερμανία) ζητώντας, κυρίως, να απαγορευθεί γενικώς στη Nelsons να εμπορεύεται παρασκευάσματα με βάση τα εν λόγω ανθοϊάματα, λόγω ελλείψεως άδειας κυκλοφορίας ή καταχωρίσεως των εν λόγω παρασκευασμάτων βάσει της νομοθεσίας περί φαρμάκων.

- 20 Επικουρικώς, οι Ayonnax Nutripharm και Bachblütentreff έβαλαν κατά διαφόρων διαφημιστικών μηνυμάτων της Nelsons, καθώς και κατά του τρόπου με τον οποίο αυτή παρουσίασε τα επίμαχα στην κύρια δίκη παρασκευάσματα στη γερμανική αγορά. Κατά τις εταιρίες αυτές, η Nelsons διαφήμιζε αλκοολούχα ποτά προβάλλοντας είτε ευεργετικά αποτελέσματα για την υγεία είτε τη μη ύπαρξη κινδύνων για την υγεία, δηλώσεις που συνιστούν πράξεις αθέμιτου ανταγωνισμού.
- 21 Με απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2011, το Landgericht München I (πρωτοδικείο της πρώτης περιφέρειας του Μονάχου) διέταξε τη Nelsons να παύσει να χρησιμοποιεί ορισμένα διαφημιστικά μηνύματα που περιείχαν τον όρο «ανθοιάματα του Bach» και απέρριψε την προσφυγή κατά τα λοιπά.
- 22 Οι Ayonnax Nutripharm και Bachblütentreff άσκησαν έφεση κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του Oberlandesgericht München (άνωτερου περιφερειακού δικαστηρίου του Μονάχου, Γερμανία). Με απόφαση της 31ης Ιανουαρίου 2013, το ως άνω δικαστήριο έκρινε ότι οι εν λόγω εταιρίες βασίμως ζητούν, δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 1, του άρθρου 4, σημείο 11, και του άρθρου 8, παράγραφος 1, του UWG, την παύση των εμπορικών πρακτικών της Nelsons όσον αφορά τα επίμαχα στην κύρια δίκη παρασκευάσματα, διότι η διαφήμιση και η διάθεση των παρασκευασμάτων αυτών συνιστούσαν παράβαση του άρθρου 4, παράγραφος 3, του κανονισμού 1924/2006.
- 23 Η Nelsons άσκησε αίτηση αναιρέσεως κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, του Bundesgerichtshof (ομοσπονδιακού δικαστηρίου, Γερμανία).
- 24 Το ως άνω δικαστήριο επισημαίνει μεταξύ άλλων ότι, κατ' αυτό, οι όροι «RESCUE TROPFEN» και «RESCUE NIGHT SPRAY» συνιστούν «ισχυρισμούς επί θεμάτων υγείας», κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 2, σημείο 5, του κανονισμού 1924/2006. Συγκεκριμένα, η σημασία του όρου «RESCUE» είναι γνωστή στο συναλλακτικό κοινό το οποίο, στην εποχή μας, έχει γνώση της αγγλικής γλώσσας και δημιουργεί στους ενδιαφερόμενους καταναλωτές την εντύπωση ότι η χρήση των επίμαχων στην κύρια δίκη προϊόντων ενδεικνύεται προκειμένου να «σωθούν» όταν αντιμετωπίζουν ορισμένα προβλήματα υγείας. Υφίσταται, επομένως, σχέση μεταξύ των όρων «RESCUE TROPFEN» και «RESCUE NIGHT SPRAY», αφενός, και της βελτιώσεως της υγείας, αφετέρου.
- 25 Συναφώς, κατά το αιτούν δικαστήριο, οι όροι «RESCUE TROPFEN» και «RESCUE NIGHT SPRAY» αναφέρονται σε «γενικά, μη προσδιοριζόμενα, ευεργετικά αποτελέσματα για την υγεία γενικώς ή για την ευεξία ως αποτέλεσμα καλής υγείας», κατά την έννοια του άρθρου 10, παράγραφος 3, του κανονισμού 1924/2006. Επομένως, τίθεται το ζήτημα αν πρέπει να πληρούνται οι προϋποθέσεις που θέτουν το άρθρο 5, παράγραφος 1, στοιχείο α', και το άρθρο 6, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού για ισχυρισμό επί θεμάτων υγείας όπως ο επίμαχος στην υπόθεση της κύριας δίκης.
- 26 Τέλος, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται εάν το άρθρο 28, παράγραφος 2, του κανονισμού 1924/2006 έχει εφαρμογή όταν το προϊόν έχει διατεθεί στην αγορά πριν από την 1η Ιανουαρίου 2005 ως φάρμακο και όχι ως τρόφιμο, πράγμα που συνεπάγεται ότι οι διατάξεις του κανονισμού αυτού δεν έχουν εφαρμογή στα επίμαχα στην κύρια δίκη παρασκευάσματα κατά τη μεταβατική περίοδο που προβλέπεται στη διάταξη αυτή.
- 27 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Bundesgerichtshof (ομοσπονδιακό δικαστήριο) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα εξής προδικαστικά ερωτήματα:
- «1) Μπορούν τα περιεχόμενα σε σταγονομετρικά φιαλίδια των 10 ή 20 ml υγρά που διατίθενται στα φαρμακεία και υπό μορφή σπρέι και φέρουν την ένδειξη “οιοπνευματώδη ποτά”, με περιεκτικότητα σε αιθανόλη 27 % κατ' όγκο, να χαρακτηριστούν ως ποτά με περιεκτικότητα σε αιθανόλη άνω του 1,2 % κατ' όγκο, κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 3, του κανονισμού 1924/2006, εφόσον η συνιστώμενη δοσολογία που αναγράφεται στις συσκευασίες τους είναι
- α) τέσσερις σταγόνες του υγρού αραιωμένες σε ένα ποτήρι νερό, που λαμβάνονται καθ' όλη τη διάρκεια της μέρας, ή, εάν κριθεί απαραίτητο, τέσσερις σταγόνες αδιάλυτες,

β) δύο ψεκασμοί πάνω στη γλώσσα στην περίπτωση που το υγρό διατίθεται σε σπρέι;

2) Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα, στοιχεία α' και β':

Επιβάλλεται η υποβολή αποδεικτικών στοιχείων, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 5, παράγραφος 1, στοιχείο α', και στο άρθρο 6, παράγραφος 1, του ιδίου κανονισμού, ακόμη και όταν πρόκειται για μνεία γενικών, μη προσδιοριζόμενων, ευεργετικών αποτελεσμάτων, κατά την έννοια του άρθρου 10, παράγραφος 3, του κανονισμού 1924/2006;

3) Εφαρμόζεται η διάταξη του άρθρου 28, παράγραφος 2, πρώτο σκέλος της περιόδου, του κανονισμού 1924/2006, εάν το οικείο προϊόν δεν είχε διατεθεί στην αγορά υπό την εμπορική του ονομασία πριν από την 1η Ιανουαρίου 2005 ως τρόφιμο, αλλά ως φαρμακευτικό προϊόν;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του τρίτου ερωτήματος

- 28 Με το τρίτο ερώτημα, το οποίο πρέπει να εξεταστεί πρώτο, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινισθεί εάν το άρθρο 28, παράγραφος 2, πρώτη περίοδος, του κανονισμού 1924/2006 έχει την έννοια ότι η διάταξη αυτή έχει εφαρμογή στην περίπτωση που ένα προϊόν φέρει εμπορικό σήμα ή εμπορική ονομασία είχε διατεθεί στην αγορά, πριν από την 1η Ιανουαρίου 2005, ως φάρμακο και στη συνέχεια, ενώ εξακολούθησε να έχει τα ίδια χαρακτηριστικά και να φέρει το ίδιο εμπορικό σήμα ή την ίδια εμπορική ονομασία, διατέθηκε στην αγορά ως τρόφιμο μετά την ημερομηνία αυτή.
- 29 Κατά το άρθρο 28, παράγραφος 2, του κανονισμού 1924/2006, τα προϊόντα που φέρουν εμπορικά σήματα ή εμπορικές ονομασίες που υπήρχαν πριν από την 1η Ιανουαρίου 2005 και δεν είναι σύμφωνα προς τον κανονισμό αυτόν μπορούν να διατίθενται στην αγορά μέχρι τις 19 Ιανουαρίου 2022, ημερομηνία μετά την οποία έχουν εφαρμογή επ' αυτών οι διατάξεις του εν λόγω κανονισμού.
- 30 Η διάταξη αυτή συνιστά, επομένως, μεταβατικό μέτρο που εισάγει παρέκκλιση από το άρθρο 1, παράγραφος 3, του κανονισμού 1924/2006, κατά το οποίο εμπορικό σήμα, εμπορική ονομασία ή άλλη προσελκυστική ονομασία που εμφανίζεται στην επισήμανση, την παρουσίαση ή τη διαφήμιση τροφίμου και μπορεί να εκλαμβάνεται ως ισχυρισμός επί θεμάτων διατροφής ή υγείας είναι δυνατό να χρησιμοποιείται χωρίς να υπόκειται στις διαδικασίες εγκρίσεως του κανονισμού αυτού, υπό την προϋπόθεση ότι η εν λόγω επισήμανση, παρουσίαση ή διαφήμιση περιλαμβάνουν επίσης σχετικό ισχυρισμό επί θεμάτων διατροφής ή υγείας ο οποίος είναι σύμφωνος προς τις διατάξεις του ως άνω κανονισμού.
- 31 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι το άρθρο 28, παράγραφος 2, του κανονισμού 1924/2006 αφορά τα προϊόντα τα οποία φέρουν εμπορικό σήμα ή εμπορική ονομασία που πρέπει να θεωρείται ως ισχυρισμός επί θεμάτων διατροφής ή υγείας κατά την έννοια του κανονισμού αυτού (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 18ης Ιουλίου 2013, Green – Swan Pharmaceuticals CR, C-299/12, EU:C:2013:501, σκέψη 36).
- 32 Εν προκειμένω, όπως προκύπτει από την απόφαση περί παραπομπής, η Nelsons διέθετε ήδη στην αγορά, πριν από την 1η Ιανουαρίου 2005, τα επίμαχα στην κύρια δίκη παρασκευάσματα ως φάρμακα, χρησιμοποιώντας το σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης RESCUE, το οποίο είχε καταχωριστεί για φάρμακα. Το 2007, η Nelsons καταχώρισε επίσης το RESCUE ως σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τρόφιμα.
- 33 Με απόφαση εκδοθείσα εντός του 2008, όπως διευκρινίζεται στη σκέψη 18 της παρούσας αποφάσεως, γερμανικό δικαστήριο έκρινε ότι τα παρασκευάσματα με βάση «ανθοϊάματα του Bach» δεν συνιστούσαν φάρμακα, αλλά τρόφιμα.

- 34 Κατόπιν της απόφασης αυτής, η Nelsons άρχισε να διαθέτει στη γερμανική αγορά τα επίμαχα στην κύρια δίκη παρασκευάσματα ως τρόφιμα, χωρίς ωστόσο η αλλαγή αυτή να συνοδεύεται από μεταβολή των εν λόγω παρασκευασμάτων. Επομένως, όπως επισήμανε το αιτούν δικαστήριο, σε σχέση με την κατάσταση που υπήρχε κατά την ημερομηνία που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη σύμφωνα με το άρθρο 28, παράγραφος 2, του κανονισμού 1924/2006, δηλαδή την παραμονή της 1ης Ιανουαρίου 2005, μεταβλήθηκε μόνον ο νομικός χαρακτηρισμός των επίμαχων στην κύρια δίκη παρασκευασμάτων.
- 35 Εξάλλου, με την απόφασή του, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι κρίνει ότι οι όροι «RESCUE TROPFEN» και «RESCUE NIGHT SPRAY» είναι ισχυρισμοί επί θεμάτων υγείας, κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 2, σημείο 5, του κανονισμού 1924/2006, και ότι το RESCUE συνιστά εμπορικό σήμα ή εμπορική ονομασία κατά την έννοια του άρθρου 28, παράγραφος 2, του κανονισμού αυτού.
- 36 Επομένως, το ζήτημα που τίθεται είναι αν παρασκευάσματα όπως τα επίμαχα στην κύρια δίκη, τα οποία διατέθηκαν στην αγορά πριν από την 1η Ιανουαρίου 2005 ως φάρμακα και στη συνέχεια, μετά την ημερομηνία αυτή, ως τρόφιμα, συνιστούν «προϊόντα» κατά την έννοια του άρθρου 28, παράγραφος 2, του εν λόγω κανονισμού.
- 37 Συναφώς, πρέπει να τονιστεί ότι ο όρος «προϊόντα», κατά την έννοια της διατάξεως αυτής, πρέπει να νοηθεί ως αφορών τα «τρόφιμα» κατά την έννοια του κανονισμού 1924/2006.
- 38 Συγκεκριμένα, αφενός, ο εν λόγω κανονισμός, σύμφωνα με τον τίτλο του, αφορά τους ισχυρισμούς επί θεμάτων διατροφής και υγείας που διατυπώνονται για τα τρόφιμα. Αφετέρου, όπως προκύπτει, μεταξύ άλλων, από την πρώτη αιτιολογική σκέψη και από το άρθρο 5, παράγραφος 1, στοιχείο β', σημείο i, του ίδιου κανονισμού, ο εν λόγω κανονισμός δεν διακρίνει ρητώς μεταξύ «τροφίμων» και «προϊόντων», αλλά χρησιμοποιεί τους δύο αυτούς όρους ως συνώνυμους.
- 39 Υπό τις συνθήκες αυτές, το άρθρο 28, παράγραφος 2, του κανονισμού 1924/2006 έχει την έννοια ότι αφορά αποκλειστικώς τα τρόφιμα τα οποία φέρουν εμπορικό σήμα ή εμπορική ονομασία που πρέπει να θεωρείται ως ισχυρισμός επί θεμάτων διατροφής ή υγείας κατά την έννοια του κανονισμού αυτού (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 18ης Ιουλίου 2013, Green – Swan Pharmaceuticals CR, C-299/12, EU:C:2013:501, σκέψη 37).
- 40 Εν προκειμένω, κατά τις *Ayonaix Nutripharm* και *Bachblütentreff*, την Ελληνική Κυβέρνηση και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, δεδομένου ότι τα επίμαχα στην κύρια δίκη παρασκευάσματα διατέθηκαν στην αγορά ως φάρμακα πριν από την 1η Ιανουαρίου 2005, και όχι ως τρόφιμα, δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 28, παράγραφος 2, του κανονισμού 1924/2006.
- 41 Συναφώς, πρέπει να τονιστεί ότι, κατά το άρθρο 2 του κανονισμού 178/2002, στο οποίο παραπέμπει το άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού 1924/2006 για τον ορισμό της έννοιας των «τροφίμων», η έννοια αυτή δεν καλύπτει τα «φάρμακα».
- 42 Επομένως, τα επίμαχα στην κύρια δίκη παρασκευάσματα, η σύνθεση των οποίων δεν μεταβλήθηκε, δεν μπορούν να είναι ή να ήταν, ταυτόχρονα, «τρόφιμα» και «φάρμακα».
- 43 Ως εκ τούτου, όπως επισήμανε κατ' ουσίαν ο γενικός εισαγγελέας με το σημείο 87 των προτάσεών του, εάν τα επίμαχα στην κύρια δίκη παρασκευάσματα ήταν «φάρμακα», δεν μπορούσαν να εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1924/2006.
- 44 Ωστόσο, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι το Δικαστήριο καλείται να αποφανθεί επί διαφορετικής περιπτώσεως, στην οποία τα εν λόγω παρασκευάσματα παρουσιάζονται ως εάν συνιστούσαν αντικειμενικώς «τρόφιμα», κατά την έννοια του κανονισμού αυτού, τόσο κατά την κρίσιμη περίοδο υπό το πρίσμα του άρθρου 28, παράγραφος 2, του εν λόγω κανονισμού, δηλαδή πριν από την 1η Ιανουαρίου 2005, όσο και σήμερα.

- 45 Στην περίπτωση αυτή, τα επίμαχα στην κύρια δίκη παρασκευάσματα πρέπει, όπως προκύπτει από τη σκέψη 39 της παρούσας αποφάσεως, να χαρακτηριστούν ως «προϊόντα», κατά την έννοια του άρθρου 28, παράγραφος 2, του κανονισμού 1924/2006.
- 46 Πάντως, η διάταξη αυτή έχει εφαρμογή μόνο στα προϊόντα που φέρουν εμπορικά σήματα ή εμπορικές ονομασίες που «υπήρχαν» πριν από την 1η Ιανουαρίου 2005.
- 47 Λαμβανομένου υπόψη του γράμματος της εν λόγω διατάξεως, ο όρος «υπήρχαν» πρέπει να εκληφθεί υπό την έννοια ότι τα προϊόντα αυτά έπρεπε ήδη, πριν από την ημερομηνία αυτή, να έχουν τα ίδια υλικά χαρακτηριστικά και να φέρουν το ίδιο εμπορικό σήμα ή την ίδια εμπορική ονομασία. Όπως προκύπτει από την απόφαση περί παραπομπής, τούτο ισχύει στην υπόθεση της κύριας δίκης.
- 48 Κατόπιν των προεκτεθέντων, στο τρίτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 28, παράγραφος 2, πρώτη περίοδος, του κανονισμού 1924/2006 έχει την έννοια ότι η διάταξη αυτή έχει εφαρμογή στην περίπτωση που ένα τρόφιμο φέρει εμπορικό σήμα ή εμπορική ονομασία είχε διατεθεί στην αγορά, πριν από την 1η Ιανουαρίου 2005, ως φάρμακο και στη συνέχεια, ενώ εξακολούθησε να έχει τα ίδια υλικά χαρακτηριστικά και να φέρει το ίδιο εμπορικό σήμα ή την ίδια εμπορική ονομασία, διατέθηκε στην αγορά ως τρόφιμο μετά την ημερομηνία αυτή.

Επί του πρώτου και του δεύτερου ερωτήματος

- 49 Κατόπιν της απαντήσεως που δόθηκε στο τρίτο ερώτημα, και λαμβανομένης υπόψη της φύσεως της διαδικασίας της κύριας δίκης, η οποία αφορά την άμεση παύση των εμπορικών πρακτικών της Nelsons ως προς τα επίμαχα στην κύρια δίκη παρασκευάσματα, παρέλκει η απάντηση στο πρώτο και δεύτερο ερώτημα.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 50 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπόδισης που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφαινεται:

Το άρθρο 28, παράγραφος 2, πρώτη περίοδος, του κανονισμού (ΕΚ) 1924/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με τους ισχυρισμούς επί θεμάτων διατροφής και υγείας που διατυπώνονται για τα τρόφιμα, όπως έχει τροποποιηθεί με τον κανονισμό (ΕΚ) 107/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Ιανουαρίου 2008, έχει την έννοια ότι η διάταξη αυτή έχει εφαρμογή στην περίπτωση που ένα τρόφιμο φέρει εμπορικό σήμα ή εμπορική ονομασία είχε διατεθεί στην αγορά, πριν από την 1η Ιανουαρίου 2005, ως φάρμακο και στη συνέχεια, ενώ εξακολούθησε να έχει τα ίδια υλικά χαρακτηριστικά και να φέρει το ίδιο εμπορικό σήμα ή την ίδια εμπορική ονομασία, διατέθηκε στην αγορά ως τρόφιμο μετά την ημερομηνία αυτή.

(υπογραφές)